

Fig. 1. Roskilde †S. Mikkel. Udgravningsplan. 1:300. Vest opad. Maalt af Peter Linde 1920.

†S. MIKKELS KIRKE

Kirken, der var indviet til Ærkeengelen *Mikael*, nævnes første Gang 1298¹, men Kirkegaarden allerede 1268, da det bestemtes, at Torvet skulde have Plads fra det nye Helligaandshus (ved S. Laurentii Kirke) og »til Begyndelsen paa Sancti Mikkels Kirkegaard i den vestre Del.«²

1575 bevilgede Kongen, at S. Mikkels Kirke maatte nedbrydes, og Sten, Tømmer og andet derfra anvendes til Domkirkens Bygning og Fordel³. 1616 omtales en Have, en Gaard og nogle Boder paa S. Mikkels Kirkegaard⁴.

Byens østligste Sognekirke laa Nord for Graabrødre Kloster, og den lange smalle Kirkegaard, der er lokaliseret gennem Gravfund til forskellige Tider, har strakt sig fra Hestetorvet i Øst til nær op mod Hersegade i Vest, idet Lille Graabrødrestræde, som Gravfund under Brolægningen viser, er yngre end Kirkegaarden. Mod Syd skilte Lille Torvegade (nu Store Graabrødrestræde) Kirkegaarden fra Graabrødrene, og til Nord dannede Algade Grænsen. Hvor Kirken har ligget inden for dette Omraade, kan ikke siges med Bestemthed, med mindre en Mængde store Kampesten, der fandtes i Række ved en Udgravning 1920 under Matrikel Nr. 50 paa Lille Graabrødrestrådes Vestside, skulde være Rester af Fundamentsten. Stenrækken laa i Retning Øst-Vest, men var revet ud af Leje og for største Delen udgravet, inden sagkyndige var kommet til Stede. Den eneste Levning, som nu kendes fra Kirken, er en Formsten, en Rest af et gotisk Stavværksvindue.

INVENTAR

†*Klokker* blev en Tid lang brugt til Ringning i det efter Reformationstiden oprettede Graabrødre Sogn, idet Klosterkirken selv manglede Klokker³.

GRAVMINDER

Ved Udgravningen 1920 stødte man paa talrige Begravelser. De fleste Skeletter var nedlagt i Jorden uden Kiste, orienterede i Øst-Vest, tæt ved Siden af hinanden og enkelte Steder i to Lag.

Desuden fremdroges 3 murede middelalderlige Grave (sml. Fig. 1), og en lignende af Munkesten var undersøgt af Kornerup 1904⁵.

Middelalderlige Grave. *1) Trapezformet, af Fraadsten med særligt Hovedrum, 198x48—38 cm, dannet af tilhuggede Fliser af ujævn Tykkelse. Hovedrummet lukkedes mod Vest af en Kridtsten, og Sidestenen var saa tykke, at Hovedlejet ikke var kendeligt i Gravens ydre Form. Baade Laagstenene, ligeledes Fraadstensflager, og Vægstenene var muret sammen med kraftigt bindende Mørtel; Fugerne var udglattet over Stenfladerne. Paa Bunden, der var det naturlige Lerlag, laa et ret velbevaret Skelet, formodentlig af en Mand. Graven er nu i Nationalmuseet.

2) Fraadsten, svarende til foregaaende, indvendig Længde 200 cm, Bredde ved Skulderen 55; Fodenden styrtede sammen under Udgravningen. Dækstenene var fjernet og Graven delvis fyldt med Jord; flere Kranier og sammenbragte Ben viste, at Graven havde tjent som Benhus.

3) Munkesten, kun delvis bevaret, idet Halvdelen af Hovedrummet og det meste af nordre Langside var forsvundet ved senere Begravelser. Indre Længde 200 cm. Den bevarede Langside var stærkt udbuet og sat paa vanlig Vis af tre Skifter, det nederste Kantskifte. Taget var sat af spærstillede Sten. Ved Siden af Skelettet laa Rester af Uldtøj med spinkelt Guldtraadsbroderi formet som et Telegram⁶ (Fig. 2), sikkert Levning af en Stola. Graven maa altsaa have huset en gejstlig.

4) Munkesten, trapezformet, med særligt Hovedrum og spærstikdannet Tag. Undersøgt af J. Kornerup 1904 ved Udgravning i Gaarden til Algade 44. »Der er tidligere, hvad jeg selv har seet, fundet en lignende Grav paa samme Gaardsplads og senere flere Menneskeben«.

Fig. 2. Roskilde †S. Mikkels. Tøjrest med Broderi fra Grav Nr. 3. Efter Tegning af P. Linde 1920 (S. 131).

KILDER OG HENVISNINGER

Hugo Matthiessen: Udgravningsberetning 1920 (NM).

Peder Resen: Atlas Danicus. Roskilde (ed. Johs. Knudsen) S. 44. — Meyer: Beskrivelse over Roeskilde. 1755. Kbh. 1793. S. 16. — H. Behrmann: Grundrids til en Beskrivelse af Roeskilde. 1832. S. 163. — Hugo Matthiessen: St. Mikkel's Kirke i Roskilde, i AarbKbh. 1920. S. 75—84.

J. Kornerup: Meddelelse 1904 om en Grav i Gaarden til Algade 44 (NM). — J. O. Arhning: St. Mikkel's Kirke. MS. 1944. 5 Sider (NM).

¹ Repertorium 16. Jan. 1298, Nr. 690. ² Kolderup-Rosenvinge: Gamle danske Love V, 185. ³ Kancelliets Brevbøger 26. Aug. 1575. ⁴ Domkirkens Rgsk. Første Part 1616—17. ⁵ I den under Graabrødre Klosterkirke (S. 151) omtalte Indberetning fra 1808 nævner Thorlacius to middelalderlige Grave, som dette Aar fandtes ved Kældergravning »i Algaden (ell. Heste Market) i et Huus, som tilhører Madam Rosted i Prindsen«; han henfører Kisterne til Graabrødrekirkegaard, men det er rimeligere at antage, at de stammer fra S. Mikkel's, ligesom den Mængde Ben, der fandtes ved samme Udgravning, saa mange, »at flere Sække derved fyldtes«. Begge Kister var muret af Munkesten ($1\frac{1}{2}$ Alen X5 X4 Tommer), med firkantet Hovedrum og spærstillet Tagafdækning; de indeholdt velbevarede Skeletter. ⁶ Det samme Tegn findes bl. a. paa den romanske Døbefont i Lyngby (Børglum Hrd.) sammen med talrige andre Symboler, se Lis Jacobsen og E. Moltke: Danmarks Runeindskrifter Nr. 167 og S. 1008.

†S. PEDERS OG S. PAULS KIRKE

Kirken, der i Almindelighed er blevet regnet for to selvstændige Kirker, maa vistnok opfattes som een Kirke, viet til *S. Peder* og *S. Paul*. Den nævnes første Gang 1257 i et Pavebrev, hvor Alexander 4. bekræfter Priorinden og Nonnerne i Vor Frue Kloster i Roskilde Besiddelserne af S. Peders og S. Pauls Kirke (ecclesiam) med Tilliggende¹.

Imidlertid er det paafaldende, at senere Kilder aldrig taler om S. Peders og Pauls Kirke og Sogn, men altid enten om S. Peders eller S. Pauls, ligesom Rigsarkivets Liste (vel fra Midten af 1500'erne) har S. Peder og S. Paul som to forskellige Kirker. Paa den anden Side synes der ikke at kunne blive Plads til to Kirker paa den Strækning, til hvilken de to Navne kan lokaliseres, Nord for Algades Østende.

De middelalderlige Kilder, der udelukkende omtaler S. Peder, er sparsomme og med ubestemt eller ingen Stedsangivelse. S. Peders Sogn nævnes allerede 17. Maj 1253 under Omtale af et Grundstykke, som laa Vest for selve Kirken, »idet dog et Alstræde (communis strata) ligger imellem«². Øst for Kirken laa en Mark, som Søstrene i S. Clare Kloster tilskødede Raad og Borgerskab i Roskilde 1317³. 1468 nævnes en Gaard Vesten og Norden for S. Peders Kirke til Algaden⁴. Dette er de eneste Oplysninger, der kan hentes ud fra de skrevne, middelalderlige Kilder, og den eneste positive Oplysning er det selvfølgelig, at Kirken laa ud til en Færdselsaare. Det faste Holdepunkt ved Bestemmelsen af Kirkens Beliggenhed maa imidlertid være Gadenavnet S. Pederstræde, uanset at dette Navn først mødes i Danske Atlas fra 1774⁵, og et Sted ved denne Gade maa man søge den forsvundne Kirke. Af et Brev fra 1380 fremgaar det, at Sognet har strakt sig uden for Borgediget, idet der her tales om en Gaard, der ligger i S. Peders Sogn, »uden for den østre Port«⁶ (d. v. s. Røde Port).

Pladsen, til hvilket kun S. Pauls Navn knyttes, kan stedfæstes temmelig godt: 1397 nævnes en Gaard i S. Pauls Sogn, beliggende »fra den nordre Del af Algaden«⁷, 1431 nævnes en anden Gaard i S. Pauls Sogn norden Torvegaden⁸, og endelig omhandler et Brev fra 1485 en Gaard med Hus og Jord beliggende i S. Pauls Sogn norden næst Kon-